

Az Abbazia-kávéház legendája

IRTA: GOGOLÁK LAJOS

kal, liberalizmusukkal, az 1867-es választási élményekből merített elfakult kádenciáikkal mégis otthonosan élnek a régi kávéházban...

Igen, ez a légkör, ha mélyére érünk a pesti Broadway fényeinek és köröskörül sürgő népeinek, már valóban történelmi. A történelmive válást az az idegenség jelzi, ahogy a régi emberek nem tudnak többé beleilleszkedni a körülöttük dúsan burjánzó újdonságba — íme, így történt az Abbazia-kávéházzal is. A pesti Broadway javában virul, de annyi bizonyos, hogy ennek az új nemzedéknek, melynek igényei nyomán körbe kigyulladtak a villanyfények, zengnek a dizőzők és kislókálók, táncolnak a táncosnők és dobognak a dobosok, már kevés fogalma van a régi Budapestről. Éppen a mai éjszakában is élő antik pesti kávéházak idézik fel bennünk ezt az érzést melancholikus polgári szellemárnyakkal. Ez az este ugyan nem a régi polgárok estéje és ebben az estében nem virulnak többé szolid, hajdani polgári ideálok a szabadkereskedelemtől és a nélkülözhetetlen szabadságjogokról. Az az idősebb, legidősebb nemzedék, mely még tud ezekről a nélkülözhetetlen emberi attributumokról és érti elalkudhatatlan és konjunktúrán fölüli mívoltukat, úgy este nyolc tájt hazamegy a régi kávéházból a régi szolid polgári kis otthonba, mely természetesen már romja a réginek, sokan elhaltak, sokakat elragadott a kegyetlen történelem és a gaz politika, megkoptak a szolid biedermeier bútorok, a kispolgári és középpolgári lét egészen magányos és az öregek nem értik már a mostani időket, lassan-lassan kénytelenek tényleg történelemnek érezni önmagukat.

Egy délután szokatlan nyüzsgés történt ebben az öreg kávéházban, ebben a történelmi mine-nüségre emelkedett pesti kávéházban, az *Abbazia*ban, láttam ezt a változást, ahogy az öreg legendás kávéház kivirult és a régi pár pincér — szinte Arany János híres pincér-

verséből kilépve — valami másra emlékezett, mint a mai mindennapokra. Szinte azt lehet mondani, hogy világnézeti kivirulás is volt ez egy sugárzó augusztusi napon. Künn áradt a szentlivánnapokadalom és ilyenkor, nagy nap-sütésben és nyüzsgésben szomorúan ásitának a régi kávéházak, igazán csak az igen antik törzsvendégek ülnek a sarokban, a homályos és meghitt zugolyokban, különben pedig a nyári hőségben úgy árad a távoli feketekávék, szivarfüstök évtizedes áporodott illata a tapétákból, a nemzedékek ütköztől megkopott plüssdíványokból, szóval az egész atmoszféra menthetetlenül és szinte leírhatatlanul történelmi. És főként emlékeztető. Ilyenkor igazán csak a régi, legrégebbi törzsvendégek üldögélnek a kávéház zugolyában, maguk is történelmi figurák: az egyik még Eötvös Károlyra emlékszik, a másik Vázsonyi Vilmosra, aztán emlékeznek hosszú és tanulságos beszélgetésekre, melyek kilátást nyújtottak a maga zárt és szűk életéből a pesti polgárnak a világ és a világnézetek változó távlatai felé.

Ilyen volt az Abbazia-kávéház hangulata az áradó és harsogó augusztusi napsütésben, mikor Zsolt Béla, aki maga is részese ennek a budapesti kávéházi történetiségnek, belépett ide a Szent István nap sokadalomból, melyet figyelmesen szemlélte és tanulmányozta a tömegek lélektanát. A régi ismerős meghatott nosztalgia-

jával lépett be ide, maga is, igen, történelmi alakja e kávéház utolsó korszakának, mikor utoljára villogtak itt eszmék, utoljára küzdöttek itt baloldali nézetek és polgári felfogások és szinte utoljára próbálták meg a védekezést valami lebírhatatlan, nagy és veszedelmes koráramok ellen. Igen, a régi pesti kávéházak egyben bástyái is voltak ennek a zárt és bár sokszor kezdeti módon színezett budapesti szabadság gondolatnak; vele is hanyatlottak el tragikusan.

Ilyeneket gondolhatott az író, mikor belépett ebbe a régi kávéházba és ismerősen-idegenül körül nézett és letelepedett egy asztalhoz: messze körül ismerős polgári múltú figurák ültek, homályosan emlékezett még messziről rájuk, öreg polgárok és bágyadtan imbolygott feléje a régi pincér. Nem szólt semmit, csak megértő tekintettel leteszi eléje az évtizedekkel azelőtt megszokott dupla feketét. Az ilyen minnek van valami különös, intím szertartás-jellege. Csak egymásra néztek. És kissé érzélgősen egymásra néztek a magányosan szerte merengő polgárok is, akiknek a polgáriasság végső mentsvára maradt a változó idők közepette ez az elégikus kávéházi zugoly. Akkor felkelt az egyik öregúr és ismerős ismeretlenséggel odatelepszik az író mellé; aztán jön a másik, jön a harmadik. Beszélgetni kezdenek a régi időkről és a régi polgári nézetekről, mikor a polgári magatartás bátor progressziót jelentett a feudális és agrárországban. Igaz, egy

történelemmé vált budapesti polgári kerület végső felbuzdulása ez, ahogy körülülték az írókat a kávéházi márványasztal körül, mely sorsuk egyetlen biztos szigete maradt. Kérték, hogy beszéljen nekik. A kávéházban ezalatt elterjedt, hogy Zsolt Béla, aki úgy ismeri ezt a kerületet, aki annyit írt róla, annyit szatirizálta és realizálta ennek a tájéknak sajátos figuráit, itt van a kávéházban, itt van ifjúsága és írói élményei messi szülőöldjén. Csak ennyi történt. Aztán megkérték az írókat, hogy jöjjen velük az egyik különterembe. Valóságos kis kerületi választói gyűlés támadt, visszaidézték a kerület, a kávéház régi és gazdag napjait. Pár régi törzsvendég. Az író, aki meglevenítette a budapesti tájat, melyet azóta előntött körül a vilanyfényes áradat. És multjából felkelt összes árnyaival és figuráival az Oktogon- és az Andrássy-út — történelmi jelenet volt ez, ahogy ez a kis budapesti maradék baloldali polgári történelem fellélegzett a sok riasztó változás között férfias érzelmességével.

Csak ennyi történt, meglevenedett egy író érintésére egy régi pesti kávéház, egy régi időszak és magukra hagyott emberek egymásra találtak és visszaidézték régi önmagukat. Mi, akik kívülállunk mindezen, már csak a nemzedéki különbség, már csak a geográfiai elhelyezkedés miatt is, nem tehetünk mást, mint érdeklődve nézünk ezt a találkozást. Kávéházi találkozások! Régi polgárok felbuzdulása a nagypolitika, a történelem felé! Tünet idők emlékezése és hajdani polgári héroszok újra támadt árnyai! Nem nagy dolog mindez, de példája volt, hogy egykoron így született, ily kicsiny sejtekből nőtt a közvélemény a budapesti, kávéházi, polgári közvélemény. És ez máris feljegyzésre érdemes: hiszen az ilyen apróságok arra vallanak, hogy a baloldali polgári gondolat ma sem vesztette el életerejét.